

Проект рекомендацій Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація» (м. Київ, 6–8 жовтня 2015 р.) (витяг).

<...> У процесі обговорень констатувалося, що бібліотечно-інформаційна галузь опинилася нині на самому вістрі процесів, обумовлених Інформаційною революцією, формуванням Суспільства знань і переходом людства до шостого технологічного укладу, коли йдеться вже не про поступове вдосконалення діяльності бібліотек, а необхідність забезпечення швидкого проривного розвитку за пріоритетними напрямками.

I. Конференція в цілому схвалила підготовлений Міжвідомчою робочою групою Міністерства культури України за участі представників Української бібліотечної асоціації проект Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», визначивши при цьому необхідність його подальшого доопрацювання та фахового обговорення, насамперед у розрізі завдань інформаційно-бібліотечного забезпечення потреб науки і освіти, формування цілісного національного науково-інформаційного простору, впровадження новітніх технологій та досягнення принципово більш високого якісного рівня нагромадження, обробки та поширення інформації, інтеграції зусиль бібліотек з усіма іншими учасниками інформаційно-комунікаційних процесів, запропонувала організувати з цією метою у IV кварталі 2015 р. круглий стіл на базі Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

II. Конференція прийняла рішення звернутися від імені її учасників до Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури України, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, провідних наукових установ і бібліотек України з наступними пропозиціями та рекомендаціями щодо здійснення першочергових заходів з метою забезпечення пріоритетного розвитку інформаційно-бібліотечної галузі, розбудови національного науково-інформаційного простору:

1. Затвердити, після доопрацювання й додаткового фахового обговорення, Стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» на державному рівні, поклавши її в основу подальше вдосконалення законодавства про науку та науково-технічну діяльність, про культуру, про бібліотеки та бібліотечну справу, про інформацію, про державні закупівлі, про авторське право і суміжні права, про обов'язковий примірник документів; а також в основу формування державних наукових, науково-технічних і культурних програм, прийняття відповідальних управлінських рішень щодо фінансування та матеріально-

технічного забезпечення інформаційно-бібліотечної галузі, реалізації міжнародних наукових і культурних проектів.

2. Внести зміни до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», щодо відображення у ньому нових понять і визначень, пов'язаних з інтеграцією, зберіганням і функціонуванням електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів і сервісів, збереженням книжкових пам'яток України, розвитком системи бібліотечно-інформаційного обслуговування.

3. Здійснити оновлення та узгодження вітчизняного законодавства з питань авторського права та інтелектуальної власності (насамперед, Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про обов'язковий примірник документів») щодо формування та використання фондів документів на електронних носіях, створення е-бібліотек. Розв'язати питання надходження до провідних бібліотек електронних версій документів – книжкових видань, журналів, газет, дисертацій, авторефератів. Врахувати при цьому, що категорична відмова Міністерства освіти і науки України у 2011 р. щодо подальшої передачі електронних версій авторефератів дисертацій до фондів НБУВ з посиланнями на чинне законодавство про обов'язковий примірник документів до цього часу викликає гостре несхвальне ставлення наукової спільноти.

4. Усунути існуючі розбіжності між законами «Про науково-технічну інформацію» та «Про наукову і науково-технічну діяльність» у трактуванні **науково-інформаційної діяльності**. Прийняти при цьому до уваги, що у всьому світі **науково-інформаційна діяльність** вважається окремим різновидом і складовою наукової діяльності. Недооцінка в Україні ролі наукової інформації, забезпечення нею дослідницького процесу за «залишковим принципом» уже нині дуже негативно позначається на розвитку вітчизняної науки, саме вона призводить до її ізоляції від світових наукових та інноваційних процесів. **Науково-інформаційна діяльність**, на відміну від патентування, ліцензування, стандартизації, метрології та контролю якості, науково-технічного консультування, нормуванням яких фактично обмежується чинний Закон України «Про науково-технічну інформацію», під впливом процесів інформаційної революції, формування елементів суспільства знань (знаннєвого суспільства) перетворилася у сучасному світі на важливий напрям наукової діяльності, пов'язаний з інтеграцією наукової інформації, її складним дослідницьким опрацюванням, створенням оригінальних високоінтелектуальних електронних інформаційних продуктів.

5. Сприяти прийняттю Верховною Радою України Закону України «Про приєднання України до “Угоди про ввезення матеріалів освітнього, наукового та культурного характеру”», затвердженої П'ятою сесією Генеральної конференції ООН з питань освіти, науки і культури (1950 р.) та «Найробським протоколом» (1976 р.) до неї, за якими предмети міжнародного книгообміну

належать до числа документів, а не товарів і звільняються від оподаткування та митного оформлення. Прийняти при цьому до уваги, що за даними ЮНЕСКО, до цієї Угоди приєдналися всі країни Європи та сім держав на просторах колишнього СРСР (Росія, Казахстан, Молдова, Киргизія, Латвія, Литва, Естонія).

6. Внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку закладів культури, освітніх та наукових закладів, до яких надсилаються документи та видання у рамках міжнародного обміну, що звільняються від оподаткування митом» від 23.05.2012 р., № 486, поновивши у переліку закладів Національну бібліотеку України ім. В. І. Вернадського, Львівську національну наукову бібліотеку України ім. Василя Стефаника; провідні інститути Національної академії наук України, зацікавлені в інтенсивному книгообміні із зарубіжними партнерами.

7. Відновити, визначивши в оновленому законодавстві про державні закупівлі, можливості здійснення попередньої оплати (передплати на наступні календарні роки) онлайн-доступу бібліотек, наукових інститутів та університетів до провідних зарубіжних електронних баз наукової інформації, які було передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.13 № 741, але потім необґрунтовано скасовано у березні 2014 р.

8. Забезпечити нормативне врегулювання питань формування мережі віддалених користувачів тих електронних ресурсів бібліотек, які не можуть відкрито оприлюднюватися у мережі Інтернет, зокрема, шляхом створення віртуальних читальних залів провідних бібліотек у інших публічних бібліотеках, у наукових установах і спеціалізованих бібліотеках вищих навчальних закладів. Передбачити на найближчу перспективу розбудову систему єдиного електронного читацького квитка, який би відкрив віддаленим користувачам можливість доступу через мережу Інтернет до ресурсів різних бібліотечних установ – як це робиться нині у цілому ряді зарубіжних країн.

9. Забезпечити запровадженням нової системи стандартів бібліотечно-інформаційної роботи, унормування та науково-методичного забезпечення управління бібліотечною справою з урахуванням того, що існуючі бібліотечні стандарти та вимоги орієнтують бібліотечні установи на консервацію традиційних методів роботи, істотно стримують у них впровадження новітніх інформаційних технологій.

10. З урахуванням кардинальної зміни під впливом інформаційної революції самого характеру бібліотечно-інформаційної роботи, вимог до кваліфікаційного складу бібліотечних ІТ-спеціалістів, внести корективи до системи оплати праці бібліотекарів, порівнявши їх до інших бібліотечних фахівців.

11. Сприяти реалізації пропозицій та рекомендацій створеної відповідно до рішення Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень від

03.12.14 р. Робочої групи з розробки комплексних заходів з формування національного науково-інформаційного простору, інтеграції й кооперації зусиль бібліотек та інформаційних центрів України.

12. Надати підтримку поглибленню співробітництва інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ з владними структурами, науковими установами, університетами, громадськими організаціями, видавництвами та іншими інституціями з метою формування інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів і вдосконалення організаційно-методичних засад розвитку бібліотечного сегмента національного інформаційного простору.

13. Сприяти пріоритетній модернізації матеріально-технічної бази Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, яка належить до числа двадцяти найбільших бібліотек світу, а також інших провідних наукових бібліотек України, що здійснюють найбільший внесок у забезпечення зростаючих інформаційних потреб сфер науки, освіти, культури, державного управління. Передбачити, як виняток, можливість здійснення провідними бібліотеками закупівель комп'ютерної, мережевої та суміжної з нею периферійної техніки як технологічного, а не офісного обладнання.

14. Вирішити питання про виділення земельної ділянки та початок проектування і будівництва, на доповнення до існуючих, нового комплексу Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, що було передбачене Розпорядженням Президента України від 02.12.03 № 396 «Про заходи щодо вдосконалення діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», Постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.04 № 1085 «Про затвердження Державної програми розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005–2010 роки», Указом Президента України від 22.04.09 № 260 «Про деякі заходи щодо популяризації класичної української літератури та збереження літературної і культурної спадщини», рядом наступних державних документів.

III. Конференція рекомендує бібліотекам, які здійснюють забезпечення інформаційних потреб сфер науки, освіти, культури, державного управління, вченим і фахівцям бібліотечної галузі:

1. З метою розвитку науково-інформаційного середовища та забезпечення розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів на основі інтеграційних проектів науковим бібліотекам залучитися до формування інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань», який з 2016 р. започатковується Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського.

2. Для активізації діяльності щодо створення Державного реєстру книжкових пам'яток України, всім фондоутримувачам рукописних книг, стародруків, рідкісних і цінних видань XIX–XX ст. (у бібліотеках, музеях, архівах держави) взяти участь у спільному проекті «Книжкові пам'ятки України», представленому на порталі Національної бібліотеки України

ім. В. І. Вернадського, додаючи інформацію про наявні примірники книжкових пам'яток.

3. З метою збереження наукової та культурної спадщини українського народу в бібліотеках зі значними історико-культурними фондами створити базові центри оцифрування книжкових пам'яток, поглибити наукові дослідження історико-культурних фондів, які є культурною спадщиною кількох країн; розширити проблемно-тематичний діапазон біографічних студій в контексті постановки нових наукових завдань, спрямованих на більш глибоке осягнення історичного та культурного поступу України.

4. Розвивати міжбібліотечну корпоративну співпрацю для оптимізації процесу розбудови та структуризації бібліотечного сегмента національного інформаційного простору, зокрема шляхом визначення та представлення базових історичних джерел, які конструюють вітчизняну історію і визначають самоідентифікацію українського соціуму; визначення науково-методичних підходів до формування зведеного електронного каталогу бібліотечних фондів України та інтеграції децентралізовано створених провідними бібліотеками національних авторитетних файлів.

5. Розвивати систему бібліотечно-інформаційного обслуговування на основі взаємодії з інформаційними, архівними та музейними установами та розгортання комплексу дистанційних бібліотечно-інформаційних послуг та веб-сервісів (віртуальних читальних залів, особистих кабінетів, інтерактивних служб) для забезпечення оперативного доступу до зовнішніх джерел наукової інформації.

6. З метою підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців забезпечити включення до програм системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів тематики, пов'язаної із цифровим кураторством (формування електронних ресурсів, контент-менеджмент, інтерактивне електронне бібліотечне обслуговування).

Повний текст: <http://g.ua/DhbU> (*Проект рекомендацій міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація» (м. Київ, 6–8 жовтня 2015 р.) // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/node/2459>). – 2015. – 8.10).*